

EXTRACTS FROM HENGWRT MS. 34.¹

EDITED BY J. GWENOG-VRYN EVANS.

I.

KYMYDEU A CHANTREUI KYMRY.

folio 70.

Gŷbyddet pobyl vzutanyeit panyó feith Santref yffydd y
 Mozgannóc yn y arglŷyddiaeth ae escobaeth./ Y kyntaf
 yó cantref býchan./ Ýr eil cantref yó góyr a chetweli./ y
 trydydd yó cantref gozenyd./ Y petóy^d yó cantref Pen-
 ychen./ Ý pymhet yó gwynllóc ac edylýgyon./ Y chwechet
 cantref yó Góent is koet./ Y seithuet cantref yó gwent
 yóch koet./ Ýstrat yó ac Euas y rei y elwit yn ddóy
 lawes gwent yóch koet./ Ac heuyt Ergin ac an ergin mal
 y mae y cóbyl teruynau yn llyfr teiláo.

Pan yttoedd Edgar vzenhin yn lloegyr a Hywel dda vab
 Sadell yn tywyssaóc deheubarth kymry./ Sef oedd hynny
 y ⁴trydydd taleith./ Yd oedd y vozgan hen holl vozgannóc
 yn tagnouedus hyt pan geifaódd Hywel dda y dzeifyáo am
 Efrat yó ac Euas. **P**an glybu Edgar vzenhin hynny ef a
 dyuynnaódd attaó Hywel dda a Morgan hen ac ywein y vab

¹ This MS. is known as the KWTTA KYVARWYDD, and is supposed to have been written, for the most part, by Gwilym Tew of Glamorgan, who flourished in the middle of the 15th century. The *Extracts* are printed from the editor's transcript, and readers must not place the same reliance upon the accuracy of the text as if there had been an opportunity of revising the proof with the original. The alternative readings in the footnotes are from Hengwrt MS. 275, in the autograph of John Jones of Gellilyfdy. It was also intended to give alternative readings from the *Red Book of Hergest*, but this could not be done in time for this number of *Y Cymmrodor*.

ydd y lys ef yn llundein. / Ac ef a warandewis yfyr yr
ymryffon a oedd ryddun. ef a teruynóyt dŵy gyfreithlaón
varn y llys pan / yó Hywel dda a treifaódd yn andlyedus tróy
[fol. 70b] gamwedd Morgant hen ac ywein y vab. Ac am
hynny diureinaó hyóel dda ozugant o yftrat yó ac Ewas
dzagywydd ac yn ol hynny / Edgar vzenhin a gennathaódd
ac a roes y ywein vab Morgant hen yftrat yó ac Ewas o veón
y yfcoabaeth landaf a chydarhau hynny dŵy weithzedoedd
ydaó ac yó etiuedyon vŷth. o gytŷynnedigaeth a thystolyaeth
holl archeŷcyb. eŷgyb. ieirll. a barónyeit lloegŷr a chymŷr.
dan roi eu melltith yr neb a ddiureinei blóyf theilaó ac
Arglŷyddiaeth vorgannóc or gwledydd hynn. / Ac heuyt
bendigedic vei ay katwei mal y dlyei yn dzagywŷdd. ar
gweithret a wnaeth Edgar ar hynn yn trŷffordŷ llandaff y
mae ynghadó./*

folio 71.

LLŷma enweu kymŷdeu holl gymŷr ar kantreui.

ŶEGEINGL.

Kantref kymót { Confilld¹
Pŷestatam²
Ruddlan. }

* *This poetry occurs at the bottom of folio 70b.*

Rŷt hiraeth etgy llaeth góyn }
Am eur na charyat mozóyn } *Rŷs ap dd ap Ier.*

Hudaól gózaól am gozŷó }
Hiraeth am eur bennaeth byó }

Gwladeidd oedd y vziólŷdaó }
Glegr du gwae loegr o daó }

Gwaór gein kauas gwŷr góynedd }
Gan dduó ór yn vyó o vedd }

¹ Kouñfŷt.

² Pŷestatyn.

DYFFRYN CLŴYT.

	K.	K.	{ Coleyan llannerch Ruthyn }	
GŴYNEDD BER- UEDD WLAT.		Cantref kymŵt	{ Yr ystrat uŵch aled Is aled }	
		C.	K.	{ uŵch dulas is dulas Creuddyn }
	C.	K.	{ Yftrat alun Hobeu ¹ Ial }	
Ros.				
	C.	K.	{ Merford vukuan Maelaŵr faefnec }	
PYWYS VADAŴC	}	C.	K.	{ Tref ywein Croes ofwallt Y groefuaen }
		C	K	{ Pan Hendŵy ² Kynlleith uŵch rayadyr }
		C.	K	{ Dimael ³ Edeirnaŵn Glyn dŵfyrdŵy }
<i>folio 71b.</i>				
PYWYS G ^t s ^{id}	}	C.	K.	{ Is Rayadyr Mychein llannerch Huddŵl ⁴ }
		C.	K	{ Deuddŵr Yftrat marchell Gozdŵŵz iffaf }
PYWYS WE NŴYNŴN		C.	K.	{ Kyueilaŵc Maŵddŵy uŵch hanes is hanes }

¹ Yr Hobeu.² Nanheuduy.³ Dinmael.⁴ Lannerç hudol.

MON.

			{	Tŵr kelyn Tal ebolyon Tindaethŵy Menei ¹
			{	Is lliwan uŵch lliwan
			{	uchaf iffaf
ARUON	C.	K.	{	uŵch guruei is guruei }
ERYRI			{	Einonydd ² }
MERIONYDD	C.	K.	{	Arduŵy }
	C.	K.	{	Yftum anneir Tal y bont
LLEYN. /			{	Comedmaen Dinllaen Gaualogon
<i>folio 68.</i>				
PENLLYN	Cantref kymŵt		{	uŵch melŵch ³ is melŵch Nant konŵy }
ARŴSTLI	C.	K.	{	uŵch coet Is koet Gwyrtherynyon
RŴNG GŴY A HAFREN.				
MAELYENYDD	C.	K.	{	Keri Sŵydd vuddugre Sŵydd Rumllald ⁴ Sŵydd Duneithon ⁵

¹ After Menei John Jones gives Maŵtraet and Liwon.

² Eflonyd.

³ Or Meloc.

⁴ The *um* in this word is a guess. John Jones has five perpendicular strokes, showing he could not read the word.

⁵ ? Dineithon. John Jones reads Dineiton.

ELUAEL	}	C.	K.	{ u6ch mynydd Is mynydd llythyfnog ¹
		C.	K.	{ Dyffryn teueiddyat Soydd inogen Penwellt
BUELLT		C.	K.	{ Soydd dinan } { Soydd dzeffys } { Is Iruon }
PENWEDIC				
KAREDIGYAON	}	C.	K.	{ Geneurglynn Kymot peruedd Creuddyn ²
		C.	K.	{ Meuenidd ³ Anhuna6s Pennardd
		C.	K.	{ Mabwynyon Kaer wedza6s
		C.	K.	{ Gwionionydd Is koet
<i>folio 68b</i>				
YSTREAT TY	}	6.	K/	{ Hiruryn Kymot peruedd Is kennen
		C.	K/	{ G6hyr ⁴ Ketweli Karnwyllan
		C.	K/	{ Mallaen Kaea6 Maena6r Deila6
		C.	K/	{ Kethina6c Mabeluy6 Mabudzyt Widigada

¹ Lecdyfnog.² Y Kreuddyn.³ Looks more like Menneuidd. John Jones reads Meufenyid.⁴ G6hy. The r in MS. 34 is in a different ink and irregular in form.

BRECHINA6C.

{	S	K	Kantref selyf Kym6t trahaern
	S	K	{ Talgarth Yftrat yw Egl6ys ieil
	C	K	{ Tir Rawlf Llywel Cruc Hywel

KEMEIS.

C	K	{ u6ch neuer Is neuer tref dzaeth
---	---	---

DYUET.

AMLYN	C	K	{ u6ch ku6ch Is ku6ch Eluet
-------	---	---	-----------------------------------

folio 69

C	K.	{ Penryn a derlis Hftloof Talacharn
---	----	---

DEU GLEDYF

{	S.	K.	{ Amgoet Pennant Huefre
	S	K	{ Hlanehadein Hastell gwis
	S	K	{ Goet Raath Maenawr bir

PENVRO

ROS

S	K	{ Penuro Haglfozdd Gastell gwalchmei H garn.
---	---	---

PABIDYA6C

S	K	{ Hyny6 Penkaer Pabidya6c
---	---	---------------------------------

MORGANNŌC

GORENYTH	Ⓔ.	K.	{ Rōng nedd a thawy Rōng nedd ac Auyn Sir yr Hōndzōt Sir iarll y koet du. Maenaōr glynn Ogōr
PENYCHEN.	Ⓔ	K.	{ Meifkyn Glynrothnei ¹ Maenaōr tal y vann Maenaōr ruthyn
<i>folio 69b</i>			
KYMŌT BZEI NAŌL. /	Ⓔ	K.	{ Kibour Seinghenydd Yōch Kaeach Is Kaeach
ⒺWENLLYŌC.	Ⓔ.	K.	{ Kymōt yr heidd Kymōt kenaōl Kymōt eithaf Edlygyon Kymōt y mynydd
ⒺWENT.	Ⓔ	K.	{ Is koet Llebnydd Tref gruc Bryn buga
	Ⓔ	K.	{ uōch coet Teirtref Ergin
Y DDENA			Ⓔantref Koch yn y ddena hyt gaerloyō

Raldehy yō ynys pyr or pyr hōnnō y kauas kaf-
tell Maenaōr pyr y enō. /

Sm : Cantredo2 : Northwallie xv Comodo2 : xxxvj

Sm : Cantredo2 : Powifie viij Comodor : xxj

Sm : Cantredo2 : Meneueñ dioc : xxj . Comodo2 : lxiij

* * * * *

¹ Looks like r, but the letter is very indistinct. John Jones reads Glynrothnei.

fol 82.

HENWEU KYSTEDLYDD YNT

Kyhauall	Kyfeiffioz	Kymra6t
Kychwior	Kyfefell ¹	Kyfwyrein

HENWEU LLAW YNT

Nedeir . Adaf . Palf . Angat . Mun . Afcrc

HENWEU DU6 YNT

Doydd . Celi . Peryf . Deon . Ren. /

II.

OLD WORDS GLOSSED.

Ocb	=	keleennic	Llafar	=	glas
Ofp	=	diethr	Llumon	=	ll6do
Aes	=	tarian	Llugenydd/	=	fyrb6r
Addam	=	dieithyr	Prain	=	llys
Adyen	=	tec	Peu[es]	=	gwlat
Amwyn	=	amdifffyn	Paueis	=	tarian
Amerwy	=	pozffil	Peiryant	=	tidie6
Iolo	=	addoli	Pothon	=	keneubleidd
Efnys	=	gylynyon	Pen knut	=	penz blaidd
Argledzdydd	=	vchel	Pelire	=	cat
Eddigor	=	argl6ydd	Kwyl	=	llys
Elyflu	=	llygot lawer	Rigot	=	pilori
Eruit	=	mor	Renuedd ²	=	golut
Edmic	=	vrddas	Maranedd	=	tryffoz
Echwyd	=	croyw	Meuedd	=	golut
Didzyf	=	diffeith	Meyn	=	lle
Daffar	=	darpar	Men	=	lle
Llafanad	=	kel6ydd	Maon	=	Arglwyddi
Llywy	=	rieni	Chwec	=	melys
Llillen	=	gafr	Cafnar	=	cat
Llallofan	=	arglwydd	Kymelri	=	cat

¹ ? Kyfefell.² Evidently a clerical error for Rheuedd.

Kyfergyr	=	Ewñ ¹	Cenyftr	=	coloz
Clegyr	=	kerric	Cynghwem-		
Cerby[t]	=	ffiaret	yeint	=	edißeirieint
Ceubal	=	Cafn Maör	Cywy***	=	llewen[ydd

III.

also folio 12a

Kerbyt yó charret ./
 Rigot yó pilozí ./
 Karedd yó pechaót .
 Kaódd yó llit ./
 Mahon yó arglwyddi .
 Meuhedd [yó] golut
 Marauredd² yó trýffor
 Mant [yó] helm
 Mehyn a men yó lle .
 Mangre [yó] lle.
 Molaót yó maól .
 Modzydaf [yó] kyf gwenyn .
 Keli douydd . Ren peryf . deon .

¹ Ewñ. The capital of this gloss is hard to make out : if it is not E, it must be either G or C.

² This word occurs in extract II as Maranedd, which I suppose is the only form.